

**BOSZNIA-HERCEGOVINA ÚTJA AZ EURÓPAI UNIÓ FELÉ
A 2011. ÉVI HALADÁSI JELENTÉS TÜKRÉBEN****BOSNIA AND HERCEGOVINA'S WAY TOWARDS THE EUROPEAN UNION IN REFLECTION OF THE
2011. YEAR PROGRESS REPORT**

Az Európai Bizottság évente készít jelentést a nyugat-balkáni régió haladási folyamatairól, amelyek évek óta azonos struktúrát követve térképezi fel Bosznia-Hercegovina (BiH) politikai, gazdasági, jogi fejlődését, és az Európai Unió felé vezető útját. A koppenhágai kritériumok teljesítésének elemzése, a Stabilizációs és Csatlakozási Folyamat és Stabilizációs és Csatlakozási Együttműködés tartalmi vizsgálata mellett, a legújabb jelentés kommentárjainak összevetése is része írásomnak. Honnan, hogyan és várhatóan hová vezet Bosznia-Hercegovina útja, mit vár és mit vár tőle az Európai Unió.

The European Commission every year prepares a progress report about the west-balkan regio's development, and according the same structure map Bosnia and Hercegovina's political, economical and legal advancement, and her way toward the European Union. Beside the docket analysis and some comments of the copenhagen criterias, the Stabilisation and Accession Process, and the Stabilsation and Accession Agreement the newest Progress Report is also subject of my article.

From where, how, and to where drive Bosnia and Hercegovina's way, what she waits, and what are the requirements of the European Union.

BEVEZETŐ

Az Európai Bizottság 2002 óta, rendszeresen készít jelentést az Európai Bizottság és az Európai Parlament számára a nyugat-balkáni régió haladási folyamatairól, amelyek évek óta azonos struktúrát követve, az alábbiak mentén térképezik fel a politikai, gazdasági, jogi kritériumoknak való megfelelést:

- Bosznia-Hercegovina és az Európai Unió viszonya
- Az Európai Unió politikai kritériumainak való megfelelés elemzése Bosznia-Hercegovinában.
- Az Európai Unió csatlakozás gazdasági kritériumainak való megfelelés elemzése.
- Bosznia-Hercegovina adaptációs képességeinek felmérése az Európai Unió szabványok tekintetében, illetve az Acquis Communautaire (közösségi politikák) alkalmazása kapcsán.
- Biztonságpolitikai kihívások: tömegpusztító fegyverek terjedése elleni küzdelem, terrorizmus elleni harc, jószomszédi viszony érdekében regionális együttműködések fejlesztése.
- Prioritások a csatlakozás érdekében. [1]

A 2012-es jelentés 2012. október 12-i határidővel készült el, és az elmúlt évet vizsgálja (2010 októberétől 2011 szeptemberéig). Volt szerencsém az időben éppen az országban tartózkodni, Szarajevó, Camp Butmirban, a PSOTC – Béke-támogató Művelési Központban, és hallani a Bosznia-Hercegovinai politikai tanácsadók, biztonságpolitikai szakemberek, és az állampolgárok véleményét is a téma kapcsán. A hivatalos jelentés elemzésén túl, ezen információk összevetését is szeretném jelen cikkben megjeleníteni.

**A BOSZNIA-HERCEGOVINAI 2011-ES „AZ ELÉRT HALADÁSRÓL” SZÓLÓ JELENTÉSÉNEK FŐBB
MEGÁLLAPÍTÁSAI**

VARGA Csilla

A jelentés általános végkövetkeztetése az volt a haladási sebességet illetően, hogy számos célkitűzés kiválóan megfelel a csatlakozási kritériumoknak – pl. a biometrikus útlevel, az ország elkötelezettsége a csatlakozási szándékot illetően magas, ámde további erőfeszítésekre és lépésekre van szükség a hatóságok és a reformokat illetően, főként a jog területén. Minél tovább halogatják az előkészítést, a reformokat, annál nagyobb lesz a munka és annival több tízezer oldalnyi dokumentáció vár majd elkészítésre, feldolgozásra. Leginkább az Alkotmány területén marad kívánnivaló, hogy az harmonizáljon az Emberi Jogok Európai Egyezményével, illetve az európai állami támogatási törvényt kell nemzeti szinten adoptálni. A koppenhágai kritériumok mentén, három irányban merülnek fel teljesítendő feladatok (politikai, gazdasági, és az Európai Unió jog).

A politikai kritériumok

A politikai kritériumok stabil, demokratikus intézményrendszert, az emberi és kisebbségi jogok megfelelő szintjét, és a törvényhozási mechanizmus az Európai Uniónak megfelelő szintjét követelik meg.

Ezen a területen az ország korlátozott haladási ütemet tud felmutatni, és ez korlátozó tényezőként hat a reformokra is. Komplikált a döntés-hozatal késlelteti a strukturális reformokat. Az említett, európai állami támogatási törvényt a Miniszterek Tanácsa már elfogadta, a Parlamenti Közgyűlésben még függőben van az elfogadása. A különböző adminisztratív területek összehangolása és a koordináció még gyengének tekinthető, és hiányzik a megfelelő politikai támogatás is. A jog területén is kívánnivalót hagyó intézkedések és reformok történtek a vizsgált időszakban. A közigazgatás több területén súlyos probléma a korrupció, és a korrupció-elleni ügynökség működése nem elég hatékony. A háborús bűnök felderítése és a Nemzetközi Büntető Törvényszékkel való együttműködés azonban folytatja sikeres tevékenységét. A kisebbségek védelme és az emberi jogok, illetve a roma stratégia, és az ezzel összefüggő diszkriminációs kérdések is komoly fejtörést okoznak. [2]

A gazdasági kritériumok

A gazdasági kritériumok működő piacgazdaságot és az Európai Unióval versenyképes kapacitást követelnek meg.

A működő piacgazdaságot illetően, az elmúlt időszakban Bosznia-Hercegovina kevés előrelépést tudott felmutatni. További reformok szükségesek ahhoz, hogy az ország hosszú-távú, versenyképes gazdasági egység legyen az unión belül. Habár a gazdaság, gyorsuló ütemű, az emelkedés mértéke csekély csupán, és még mindig nagy a munkanélküliségi ráta – 43 %. [3]

Az Európai Unió törvényhozás

E kritérium az Acquis Communautaire (Közösségi Jog) átvételét és implementációját, illetve az európai sztenderdek alkalmazását írja elő.

Az európai sztenderdek elérése érdekében a jog, politika és kapacitás terén jelentős előrelépések történtek, főként a javak szabad áramlása, a szellemi termék, a kutatás, a kultúra, a közlekedés és biztonságpolitika jelentősebb kérdéseiben. Az energiaügy területén is jó irányban halad a szabályozás. Nem megfelelő azonban a szabályozás és az Európai Unióhoz közelítő jogharmonizáció a személyek és szolgáltatások szabad áramlása, az adó- és vámrendszer, a versenyképesség, a munkanélküliség és szociális politika, az oktatás, a környezetvédelem, az média és statisztika területén.

BOSZNIA-HERCEGOVINA, ÉS AZ EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁSI FOLYAMAT FŐBB ÁLLOMÁSAI

A koppenhágai kritériumok mellett, a Stabilizációs és Csatlakozási Folyamat (SAP – Stabilisation and Association Process) további követelményeket támaszt, hosszú távon, politikai és gazdasági téren egyaránt, amely a potenciális tagjelöltségtől a tagságig vezethet. A 2003-as Thessaloniki csúcson került megerősítésre a Stabilizációs és Csatlakozási

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VARGA Csilla

Együttműködés (SAA – Stabilisation and Association Agreement), illetve az Előcsatlakozási Segítségnyújtási Eszközök (IPA – Instrument for Pre-Accession Assistance) intézménye, amely több politikai dialógust, további regionális együttműködés fontosságát hangsúlyozza. A folyamat időben az alábbiak szerint összegezhető. [4]

SAA tárgyalások kezdete	SAA bevezetése	SAA aláírása	SAP ratifikáció	Tagjelölt ország ratifikációja	Tanácsi döntés
2005.11.25.	2007.12.04.	2008.06.16.	2008	teljesült	függőben

Ugyanezen elemek és kritériumok vizsgálata során a Balkán-félsziget tekintetében Horvátország egyértelmű nyertesként került ki. A második Montenegró (Crna Gora) és a harmadik Szerbia. Bosznia-Hercegovina esetében a legfőbb kritika az, hogy nincs, vagy nem átláthatóan megjelenített a jövőképe, főként a közös, az Európai Unióval közös jövőképe, és az országon belüli, illetve régióon belüli elképzelései. És ez tűnik ki akkor is, ha nem hivatalos, hanem személyes véleményt kérünk valakitől, aki hivatása, vagy szakértelme révén rálátással bír a kérdésre. A nyugat balkán egy kicsit a saját útját szeretné járni, szeretne csatlakozni az Európai Unióhoz, annak előnyeivel és hátrányaival együtt, de oly sokfélék az értékek, érdekek, a vallási, kulturális különbség, és az ezzel együtt járó politikai vélemények, hogy nehezen látható át a közös cél, ezért mindenki kicsit másképp képzei el a csatlakozást, és vannak, akik nem is szeretnének csatlakozni.

Bosznia-Hercegovina vallási összetétele a CIA ténytár szerint: muszlim 40 %, ortodox 31 %, római katolikus 15 %, egyéb 14 %. Az országban hivatalos nyelv a boszniai és a horvát, és nem hivatalos, de mivel magas az ortodox, főként szerb kisebbség aránya, a szerb nyelv is a felsorolt nyelvek között szerepel az ország ismertetése során. [5]

A legfőbb követelmények és prioritások az ország számára a tényleges csatlakozás elérése érdekében az Ideiglenes Bizottság szerint:

- A limitált haladás nemzeti szintű akadályainak leküzdése.
- Vízum-liberalizáció végrehajtása és a Koszovói-határátkelésnél használt pecsét-rendszer eltörlése.
- Közigazgatás és köztisztviselői jog átalakítása.
- Közoktatás átalakítása. Egy tető alatt két iskola problémájának felszámolása.
- Protekcionista termékpolitika felszámolása.
- Élelmiszerbiztonsági területen a gyógyhatású termékek ellenőrzése.

És amiben Bosznia-Hercegovina élen jár a térségben és a potenciális tagjelöltek csoportjában, illetve a korábbi jelentésekkel való összevetés vonatkozásában:

- Biometrikus útlevelek bevezetése megtörtént.
- Modern személyi okmányok bevezetése megtörtént.
- Alapvető közigazgatási intézmények és jogrendszer.
- Ombudsman intézménye.

ÖSSZEGZÉS

Bosznia-Hercegovinának az Európai Uniós csatlakozás eléréséhez reformokra van szüksége, mint a jog, mint a gazdaság, mint a politika területén, intézményrendszerében, közigazgatásában, az oktatás, a kultúra, a statisztikai nyilvántartás terén. A mérleg másik serpenyőjében, az eddig elért sikerek biztatóak, elkötelezettsége dicséretes, de mégis a negatívumok súlya nevezhető nagyobbak. Az Európai Unió által támasztott követelmények és kritériumok alapján az alábbi kilenc kulcsfontosságú prioritási területet állította fel saját maga számára Bosznia-Hercegovina: [6]

- Rendőrségi reform és európai rendőrségi jogi adaptáció.

VARGA Csilla

- Teljes körű együttműködés a volt Jugoszlávia területén működő Nemzetközi Büntető Törvényszékkel (ICTY – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia), beleértve a proaktív szerepet is a vádlottak elfogásában.
- Közszolgálati műsorszórási reform.
- A 2006-os közigazgatási stratégiának megfelelő közigazgatási reformok végrehajtása, beleértve a hatékony, átlátható működést, a megfelelő finanszírozást, a szakértő személyzetet, a megfelelő felszereléssel való ellátás biztosítását.
- Az adminisztratív kapacitás megfelelő és időben történő megerősítése a jövőbeni feladatok teljesítéséhez, és a támasztott kritériumok megvalósításához.
- A térségben függőben lévő kétoldalú egyezmények előmozdítása a szomszédságpolitika javítása érdekében.
- A javak, tőke, személyek (beleértve a munkaerő szabad mozgását) és szolgáltatások szabad mozgásának elősegítése.
- Szilárdabb munkaerőpiac, kedvezőbb munkaerő-piaci adó-rendszer, jobb szociális háló annak érdekében, hogy a munkaerő-piaci részvétel aránya növekedjen.
- Az alapvető emberi jogok és szabadságjogok tiszteletben tartása érdekében a megfelelő Alkotmány-módosítási lépések, és intézményi reformok megtétele.

A kitűzött célok nem lehetetlenek, az elkötelezettség, a szándék sem hiányzik, azonban aggasztó a határidő, és az idő sürgetése. Bosznia-Hercegovina azonban mindent elkövet annak érdekében, hogy a legjobbat hozza ki a legkevesebb idő alatt, mind a strukturális reformok, mind a jogharmonizáció, a korrupció elleni harc, a szervezett bűnözés, a média szabadsága, a regionális együttműködés, a roma stratégia területén. [7]

KÖVETKEZTETÉS

Bosznia-Hercegovina a Daytoni béke (1995) óta hosszú utat tett meg. Elkötelezett, és komoly lépéseket tett az Európai Unió csatlakozási folyamat várhatóan pozitív lezárása és a tagi státusz elérése érdekében is. A régióban elsőként vezette be a biometrikus útlevelet, és modern személyi azonosító okmányokat. A jogharmonizáció, a közigazgatás reformja, a korrupció elleni harc, a szomszédságpolitika, a versenyképes piac megteremtésében is felmutatható eredményei vannak, de minden területen vannak még olyan szegmensek, amelyek a megfelelő lépések megtétele, és megfelelő dokumentumok kidolgozása nélkül akadályozzák a sikeres csatlakozást az Európai Unióhoz. A haladási jelentés célja, ezen szegmensek tényszerű, adatokkal alátámasztott és aktuális (actual and factual) bemutatása, rávilágítva a jövőben Bosznia-Hercegovinára váró feladatokra. A 2011-es jelentés bizakodó, de legfőbb tanulsága, amelyen az országnak el kell gondolkoznia, az időtényező, amelyet komolyabban kell vennie a potenciális taggá válás érdekében.

Kulcsszavak: Európai Unió, Bosznia-Hercegovina, BiH, Haladási jelentés, kritérium, nyugat-balkán, prioritás

Key words: European Union, Bosnia and Hercegovina, BiH, Progress Report, criteria, west-balkan, prioritás

HIVATKOZÁSOK

[1] *Comission Staff Working Paper Bosnia and Hercegovina 2011 Progress Report*, Brussels, 12.10.2011 SEC 2011 1206 final

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/ba_rapport_2011en.pdf, letöltés ideje: 2011. október 22. 11h38

[2] *Key findings of the 2011 Progress Report on Bosnia and Hercegovina*

<http://www.eusrbih.org/media/pr/1/?cid=6744,1,1>, letöltés ideje: 2011. október 22. 11h45

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

VARGA Csilla

[3] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>, letöltés ideje: 2011. október 22. 13h26

[4] Mihaela Osorio, BiH politikai tanácsadó, *2011. október 13-i PSOTC Euro-Atlanti Biztonság című kurzuson belüli előadásának elektronikus anyaga*

[5] *CIA factbook – Bosnia and Hercegovina – People and Society – languages and religion*,
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>, letöltés ideje: 2011. október 22. 15h40

[6] Darija Ramljak, igazgató helyettes, *BiH Miniszterek Tanácsa 2011. október 13-i PSOTC Euro-Atlanti Biztonság című kurzuson belüli előadásának elektronikus anyaga*

[7] http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/ba_conclusions_en.pdf,
http://www.dei.gov.ba/bih_i_eu/najvazniji_dokumenti/dokumenti_eu/?id=8561, letöltés ideje: 2011. október 22. 22h01